

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Інститут міжнародних відносин
Кафедра міжнародної інформації

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
КОРПОРАЦІЇ У МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

для студентів

галузь знань	29 Міжнародні відносини
спеціальність	291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії
освітній рівень	магістр
освітня програма	Міжнародні комунікації
вид дисципліни	вибіркова

Форма навчання	Денна
Навчальний рік	2021/2022
Семестр	3
Кількість кредитів ECTS	4
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	екзамен

Викладач: Кучмій О.П.

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.

КИЇВ – 2021

ВСТУП

1. Мета дисципліни – вивчення сучасної практики функціонування корпорацій як акторів міжнародних відносин в умовах трансформації міжнародної політичної системи та розбудови глобального інформаційного суспільства.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни

1. *Знати* особливості сучасної міжнародної політичної системи, теорії та практику сучасних міжнародних відносин та світової політики, базові характеристики та особливості діяльності сучасних акторів міжнародних відносин, наслідки впливу інформаційного та науково-технологічного розвитку на міжнародну взаємодію, особливості трансформації світової економіки в умовах прискороного інформаційного та комунікаційного розвитку, практику використання сучасних комунікативних технологій для ефективної взаємодії між державним, приватним та громадським секторами.

2. *Вміти* здійснювати аналіз концептуальних підходів до проблем, процесів та явищ у сфері міжнародних відносин; орієнтуватися в проблематиці, що стосується глобальної політики і економіки, працювати з інформаційними джерелами з теоретичних та прикладних аспектів міжнародних відносин; здійснювати моніторинг джерел міжнародної інформації з різних аспектів міжнародного співробітництва; застосовувати набуті навички для аналізу міжнародних документів у сфері міжнародних відносин.

3. *Володіти елементарними навичками та* прийомами аналізу інформації про стан міжнародних відносин, зовнішньої політики держав, самостійних індивідуальних та групових досліджень в сфері міжнародних відносин, зовнішньої політики та міжнародних комунікацій.

3. Анотація навчальної дисципліни. Навчальна дисципліна «Корпорації в міжнародних відносинах» присвячена вивченню питань функціонування транснаціональних корпорацій як акторів міжнародних відносин, що набувають дедалі більших можливостей впливати на світову політику, визначенню ролі інформаційного та науково-технологічного розвитку у формуванні інформаційного міжнародно-політичного простору взаємодії корпорацій і держав, дослідженню особливості впливу інформаційних корпорацій на внутрішню і зовнішню політику держав світу. В рамках навчального курсу розглядаються такі питання: виникнення транснаціональних акторів міжнародних відносин, міжнародні корпорації як впливовий транснаціональний актор міжнародних відносин, форми та моделі взаємодії корпорацій та держав, особливості функціонування інформаційних корпорацій, специфіка впливу інформаційних корпорацій на зовнішню і внутрішню політику держав.

4. Завдання (навчальні цілі). Вивчення навчальної дисципліни «Корпорації в міжнародних відносинах» передбачає формування та розвиток у здобувачів компетентностей та програмних результатів навчання відповідно до освітньо-наукової програми «Міжнародні комунікації» спеціальності 291 – міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії, зокрема:

ЗК5. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ФК1. Здатність виявляти та аналізувати природу, динаміку, принципи організації міжнародних відносин, типи та види міжнародних акторів, сучасні тенденції розвитку світової політики.

ФК5. Здатність аналізувати та прогнозувати міжнародні відносини у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному.

ФК16. Здатність використовувати стратегії, методи і засоби управління комунікаціями на міжнародному, регіональному, державному та корпоративному рівнях.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми/методи і технології викладання і навчання	Методи оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	Розуміти сутність проблеми акторності в світовій політиці	Лекційні заняття, семінарське заняття, ведення предметних дискусій, завдання самостійної роботи	Усні опитування на семінарах, оцінювання якості виступів на семінарському занятті, оцінювання якості участі в дискусіях на лекційних та семінарських заняттях	5
1.2	Знати зміст основних теорій виникнення, сутності і форми міжнародних корпорацій	Лекційні заняття, семінарське заняття, завдання самостійної роботи	Оцінювання активності і участі в дискусіях, оцінювання якості виступів на семінарському занятті	10
1.3	Знати форми і моделі впливу корпорацій на держави і міжнародні організації	Лекційні заняття, семінарське заняття, ведення предметних дискусій, завдання самостійної роботи	Оцінювання активності і участі в дискусіях на лекційних та семінарських заняттях, участь в індивідуальних та групових міні-дослідженнях, підготовка презентацій та їх захист на семінарському занятті, оцінювання якості виконання завдань самостійної роботи	10
1.4	Розуміти особливості впливу інформаційних корпорацій на внутрішню і зовнішню політику держав	Лекційні заняття, семінарське заняття, обговорення практичних ситуацій (кейсів), індивідуальні та групові презентації, ведення предметних дискусій, індивідуальне письмове завдання з аналізом зібраних статистичних та фактологічних даних, завдання самостійної роботи	Оцінювання активності і участі в дискусіях на лекційних та семінарських заняттях, участь в індивідуальних та групових міні-дослідженнях, підготовка презентацій та їх захист під час семінарського заняття, оцінювання якості виконання завдань самостійної роботи, якість виконання письмових робіт	15

2.1	Вміти застосовувати на практиці отримані знання в конкретних ситуаціях	Семінарське заняття, обговорення практичних ситуацій (кейсів), індивідуальне письмове завдання з аналізом зібраних статистичних та фактологічних даних, завдання самостійної роботи	Оцінка якості письмових робіт, участі в індивідуальних та групових міні-дослідженнях з використанням конкретного підходу, презентацій на запропоновані викладачем теми, якості виконання завдань самостійної роботи	15
2.2	Вміти ефективно застосовувати інструменти, способи і канали комунікації, що використовують корпорації	Семінарське заняття, індивідуальне письмове завдання з аналізом зібраних статистичних та фактологічних даних, завдання самостійної роботи	Якість участі та відповіді під час індивідуального виступу та групових обговорень, оцінювання активності і участі в дискусіях, участь в індивідуальних та групових міні-дослідженнях з використанням конкретного підходу, оцінювання якості виконання завдань самостійної роботи	15
2.3	Вміти здійснювати інформаційний пошук матеріалів та документів з різних питань діяльності корпорацій в міжнародних відносинах	Семінарське заняття, обговорення практичних ситуацій (кейсів), аналіз статей із англомовних фахових видань, завдання самостійної роботи	Оцінка якості підготовки презентацій на запропоновані викладачем теми, якості письмових робіт, оцінювання якості виконання завдань самостійної роботи	10
3.1	Брати участь або організувати обговорення проблем впливу традиційних та інформаційних корпорацій на внутрішню і зовнішню політику держав	Семінарське заняття, ведення предметних дискусій, обговорення практичних ситуацій (кейсів)	Оцінка активності й участі в обговоренні питань дисципліни	10
4.1	Самостійно виконувати аналітичне дослідження з тематики предмету, формувати звіти та рекомендації	Індивідуальне письмове завдання з аналізом зібраних статистичних та фактологічних даних, аналіз статей із англомовних фахових видань, завдання самостійної роботи	Оцінка якості виконання завдання та його презентації на заняттях за критеріями ефективності, самостійності, обґрунтованості, повноти, візуалізації	10

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни (код)	Програмні результати навчання (назва)								
	1.1	1.2	1.3	1.4	2.1	2.2.	2.3	3.1	4.1
ПРН2. Критично осмислювати та аналізувати глобальні процеси та їх вплив на міжнародні відносини.	+	+	+	+					
ПРН6. Знати сучасні комунікативні технології та аналізувати особливості їх використання державними і недержавними акторами міжнародних відносин.			+	+		+		+	
ПРН9. Збирати, обробляти та аналізувати інформацію про стан міжнародних відносин, світової політики та зовнішньої політики держав.					+		+		+
ПРН20. Розробляти стратегії комунікації для різних акторів міжнародних відносин, в тому числі у контексті створення позитивного іміджу і репутації.					+	+		+	+

7. Схема формування оцінки: Робота студентів впродовж семестру оцінюється за 100-бальною шкалою, що включає роботу впродовж семестру та складання екзамену.

7.1. Форми оцінювання студентів:

- семестрове оцінювання:

- 1) відповіді на семінарських заняттях, доповнення або участь у дискусіях;
- 2) робота з практичними ситуаціями (кейсами);
- 3) підготовка та презентація особистих і групових проектів;
- 4) виконання самостійних робіт, які окремо не оцінюються, але їх проблематика вноситься до переліку питань для модульного і семестрового контролю;

- 5) виконання індивідуальних аналітичних робіт на запропоновані теми з оцінюванням якості і адекватності поданого матеріалу;

- 6) написання модульних контрольних робіт;

Семестрову кількість балів формують бали, отримані студентом у процесі теоретичного засвоєння матеріалу з усіх розділів дисципліни, передбачених робочою

навчальною програмою.

Теоретичні та практично-орієнтовані завдання оцінюються максимум у 10 балів (пороговий рівень позитивної оцінки – 5 балів).

В рамках дисципліни передбачено виконання 2 індивідуальних аналітичних робіт на запропоновані теми, що оцінюються максимум у 5 балів кожна (пороговий рівень позитивної оцінки – 2 бали).

Кожна модульна контрольна робота оцінюється максимум у 20 балів (пороговий рівень позитивної оцінки – 6 балів).

Для студентів, які набрали сумарно меншу кількість балів ніж критично-розрахунковий мінімум для допуску до іспиту, обов'язково проводиться додаткова контрольна робота по всіх темах дисципліни, що оцінюється максимум у 60 балів, при цьому попередньо набрані бали анулюються.

У випадку відсутності студента з поважних причин відпрацювання та перездачі МКР здійснюються у відповідності до «Положення про порядок оцінювання знань студентів при кредитно-модульній системі організації навчального процесу» від 31 жовтня 2010 року.

- підсумкове оцінювання

Дисципліна завершується іспитом. Підсумкова кількість балів за семестр виставляється як середньозважене оцінок за обидва модулі та оцінки за іспит.

Студент не допускається до екзамену, якщо під час семестру набрав менше 20 балів. Для допуску до екзамену студент повинен мати обов'язково по 2 результативні відповіді на семінарському занятті у кожному зі змістовних модулів, 2 індивідуальні роботи та 2 модульні контрольні роботи, оцінені не нижче порогового рівня мінімальної позитивної оцінки.

Оцінка за іспит не може бути меншою 24 балів для отримання загальної позитивної оцінки за курс.

	Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2	
	Мін. – 18	Макс. - 45	Мін. –18	Макс. - 55
Робота на семінарських заняттях, доповнення або участь у дискусіях	<i>10</i>	20	<i>10</i>	30
Виконання індивідуальних аналітичних робіт на запропоновані теми	<i>2</i>	5	<i>2</i>	5
Модульна контрольна робота	<i>6</i>	20	<i>6</i>	20
Підсумкове оцінювання у вигляді іспиту	<i>Мін. – 24</i> Макс. – 40			

При простому розрахунку отримаємо:

	Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Іспит	Підсумкова оцінка
	60 %		40 %	100 %
<i>Мінімум</i>	18	18	24	60
Максимум	45	55	40	100
	k=0,6		k_{ісп}=0,4	

Розрахунок підсумкової оцінки за семестр (зваженої):

$$ПО = (ЗМ_1 + ЗМ_2) \times k + КІПМ \times k_{ісп} .$$

7.2 Організація оцінювання

На семінарські заняття студенти виконують теоретичні або практично-орієнтовані завдання. Курс складається з двох змістових модулів. Модульна контрольна робота проводиться після вивчення кожного змістового модуля у письмовій або змішаній формі (письмова робота і онлайн-тест) і передбачає детальний аналіз теорії і практики діяльності корпорацій як акторів міжнародних відносин в умовах формування інформаційної цивілізації за чітко визначеною структурою.

Підсумкове оцінювання здійснюється у вигляді комплексної екзаменаційної роботи і передбачає написання повної письмової відповіді на питання з різних тем дисципліни.

7.3 Шкала відповідності оцінок

<i>За національною шкалою</i>	<i>За 100 – бальною шкалою</i>
Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

**СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ**

№	Назва теми	Кількість годин		
		Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота
Змістовий модуль 1				
1.	Вступ Тема 1. Транснаціональні актори сучасних міжнародних відносин. Концептуальні підходи до трансформації акторів міжнародних відносин в умовах глобалізації комунікації та формування нової міжнародно-політичної системи	2	2	8
2.	Тема 2. Форми і моделі участі корпорацій у сучасних міжнародних відносинах. Роль ТНК в світовій політиці.	2	4	10
3.	Тема 3. Особливості корпорацій як впливового транснаціонального актора МВ. Політична взаємодія сучасних транснаціональних акторів у глобальному середовищі.	2	4	12
4.	Модульна контрольна робота 1		2	10
Змістовий модуль 2				
5.	Тема 4. Четверта індустріальна революція: базові характеристики. Вплив інформаційного та науково-технологічного розвитку на міжнародну взаємодію транснаціональних акторів МВ. Формування інформаційного міжнародно-політичного простору взаємодії корпорацій і держав.	2	4	10
6.	Тема 5. Структура ринку інформаційних продуктів та послуг. Загальна характеристика учасників світового ринку інформаційних продуктів і послуг. Сутнісні характеристики інформаційних ТНК як міжнародних акторів.	2	4	10
7.	Тема 6. Вплив інформаційних корпорацій на внутрішню і зовнішню політику держав світу.	4	4	10
8.	Модульна контрольна робота 2		2	10
Всього		14	26	80

Загальний обсяг - **120** год. , в тому числі:

Лекцій – **14** год.

Семінари – **26** год.

Самостійна робота - **80** год.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА:

Основні:

1. Міжнародна інформація: терміни і коментарі. Навчальний посібник. / Макаренко Є.А., Рижков М.М., Кучмій О.П., Фролова О.М. – К.: «Центр вільної преси». 2017.
2. Глобальні тренди міжнародних відносин. Монографія / Макаренко Є.А., Рижков М.М., Кучмій О.П. та інші (всього 21 особа). – К.: Вадекс, 2020. – 524 с.
3. Гридасова Г.О. Транснаціональні корпорації в неокорпоративній парадигмі - <http://vmv.kyumu.edu.ua/series/vipusk9/4.pdf>. Дата звернення: 8.08.2021
4. Гридасова Г.О.. Спектр взаємовідносин міжнародних організацій з транснаціональними корпораціями як новим актором міжнародних відносин. *Evropsky politicky a pravni diskurz*, 2015, № 2, С.23-27.
5. Інноваційний потенціал України в міжнародних відносинах / Макаренко Є.А., Рижков М.М. Піпченко Н.О., Кучмій О.П. та інші (всього 8 осіб). К.: Центр вільної преси, 2014. – 284 с.
6. Макаренко Є.А. Міжнародний інформаційний бізнес: структура, ієрархія ринків, класифікації продуктів і послуг / Є.А.Макаренко // Актуальні проблеми міжнародних відносин. (Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка). – К., 2012. – Випуск 105. Частина 2. – С.88-97.
7. Стратегічні комунікації. Підручник. К.: Вадекс, 2019. – 446 с.
8. Українська дипломатична енциклопедія: у 5-ти т. / Макаренко Є.А., Кучмій О.П., Ожеван М.А., Даниленко С.І. та інші . – Харків: Фоліо, 2013. – 600 с.
9. The Future of the Corporation Moving from balance sheet to value sheet. White Paper. January 2021. [Електронний ресурс] – Режим доступу. - https://www3.weforum.org/docs/WEF_The_Future_of_the_Corporation_2021.pdf. Дата звернення: 8.08.2021

Додаткові:

1. Балувев Д. Г. Транснациональные преступные объединения как новый актор в мировой политике / Д. Г. Балувев [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://www.unn.ru/pages/issues/vestnik/99990200_West_MO_2004_1\(2\)/21.pdf](http://www.unn.ru/pages/issues/vestnik/99990200_West_MO_2004_1(2)/21.pdf). Дата звернення: 8.08.2021
2. Бауман З. Глокалізація, или кому глобалізація, а кому локалізація /З.Бауман // Глобалізація: Контури ХХІ века: Реф. сб. Отв. ред. Ю.И. Игрицкий, П.В. Малиновский. – М., 2002. - С. 131-134. [Електронний ресурс] – Режим доступу. - <https://cyberleninka.ru/article/n/bauman-3-glokalizatsiya-ili-komu-globalizatsiya-a-komu-lokalizatsiya/viewer>. Дата звернення: 8.08.2021
3. Валлерстайн И. Анализ мировых систем и ситуация в современном мире / Перевод с английского П. М. Кудюкина; под редакцией канд. полит, наук Б. Ю. Кагарлицкий. - СПб.: Университет. кн., 2001. [Електронний ресурс] –Режим доступу. – https://socioline.ru/files/5/48/vallerstain_i._-_analiz_mirovyh_sistem_i_situaciya_v_sovremennom_mire_-_2001.pdf. Дата звернення: 8.08.2021
4. Дорош Л.О. Багатоманітність міжнародних акторів: проблеми класифікації [Електронний ресурс] / Л. О. Дорош // Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Сер. : Політологія. - 2012. - Т. 182,

- Вип. 170. - С. 14-18. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdupol_2012_182_170_5 Дата звернення: 8.08.2021
5. Дугієнко Н.О., Яцук Г.С. ТНК в Україні: діяльність та вплив на економіку // Світове господарство і міжнародні економічні відносини. – Випуск 48. – 2020. – С.15-19 [Електронний ресурс] – Режим доступу - http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/48_2020_ukr/5.pdf Дата звернення: 8.08.2021
6. Евсюков А.А. Транснаціональні корпорації як інструмент витеснення націй-держав і «приватизації» світової політики // Theories and Problems of Political Studies. 2016, Vol. 5, Is. 5A [Електронний ресурс] — Режим доступу. - <http://publishing-vak.ru/file/archive-politology-2016-5/26-evsuikov.pdf> Дата звернення: 8.08.2021
7. Евсюков А.А. Особливості взаємодії транснаціональних корпорацій з урядами національних держав [Електронний ресурс] —Режим доступу. - <https://cyberleninka.ru/article/n/osobennosti-vzaimodeystviya-transnatsionalnyh-korporatsiy-s-pravitelstvami-natsionalnyh-gosudarstv/viewer> Дата звернення: 8.08.2021
8. Емелін В.А. Киберпанк і мережовий лібералізм. [Електронний ресурс] — Режим доступу. - <http://npsyj.ru/articles/detail.php?article=7696> Дата звернення: 8.08.2021
9. Карпович О.Г. «Вторгнення» транснаціональних корпорацій в сферу міжнародних відносин як політична проблема глобального і регіонального розвитку [Електронний ресурс] – Режим доступу. - <https://cyberleninka.ru/article/n/vtorzhenie-transnatsionalnyh-korporatsiy-v-sferu-mezhdunarodnyh-otnosheniy-kak-politicheskaya-problema-globalnogo-i-regionalnogo/viewer> Дата звернення: 8.08.2021
10. Картунов О.В. Інформаційне суспільство: аналіз політичних аспектів зарубіжних концепцій: Монографія / О.В. Картунов, О.О. Маруховський. – К.: Університет економіки та права «КРОК», 2012.– 344 с.
11. Концепції створення транснаціональних корпорацій. [Електронний ресурс] / Лекціопедія. – 02.28.2014. - Режим доступу: <http://lektsiopedia.org/lek-5034.html> Дата звернення: 8.08.2021
12. Кресіна І.О. Суверенні держави перед викликами глобалізації: аналіз сучасних концепцій. // Геополітика і міжнародні відносини, 2014. [Електронний ресурс] / І. Кресіна, І. Алексєєнко // Studia politologica Ucraino-Polona. - 2014. - Вип. 4. - С. 8-17. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Spup_2014_4_3.pdf Дата звернення: 8.08.2021
13. Кузнецов І.І. Транснаціональні відносини в системі держав: партнерство чи новий виток суперництва?/ І.І.Кузнецов// Космополіс. Альманах. – 1999. – С.122–126.
14. Лебедева М.М. Актори сучасної світової політики: тенденції розвитку. // Вестник МГІМО-Університету. - 2013. - № 3 (28)
15. Макаренко Є.А. Міжнародні інформаційні відносини. Монографія / Є.А.Макаренко – К.: Наша культура і наука, 2002. – 475 с.
16. «Приватизація» світової політики: локальні дії – глобальні результати : колективна монографія — под ред. М.М. Лебедевої. – Москва, 2008.

17. Сорока І.Б. Транснаціональні корпорації та їхня роль у процесі активізації міжнародної інтеграції. // Актуальні проблеми економіки, 2009. - №9 (99). – с. 35-41.
18. Стріжкова А.В, Лазаренко М.І. Іноземні компанії на українському ринку // Право та інновації. – 2019 – [Електронний ресурс] —Режим доступу. - https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2019/29.11.19/_29_11_2019_30.pdf Дата звернення: 8.08.2021
19. Труфкин А.С. Особенности стратегических альянсов транснациональных корпораций на современном этапе. – М.: МАКС Пресс, 2010 – 196с.
20. Фесенко М.В. Трансформація сучасної системи міжнародних відносин: концептуальний і прогностичний вимір. — К: Центр вільної преси, 2008. — 236с.
21. Чулицкая Т. Демонтаж государства всеобщего благосостояния. / Палітычная сфера №4 (2005). - с.61-67. [Електронний ресурс] —Режим доступу. - <http://pdf.kamunikat.org/1920-9.pdf> Дата звернення: 8.08.2021
22. Шмиттер Ф. Неокорпоративизм // Полис. — 1997. — №2. — С. 2. [Електронний ресурс] — Режим доступу. - <http://www.zhurnal.ru/polit/articles/cup2.html> Дата звернення: 8.08.2021
23. Харин А. Эволюционные модели государства постмодерна // Свободная мысль. – 2012. – №11/12. - [Електронний ресурс] —Режим доступу. - <http://svom.info/entry/301-evolyucionnyye-modeli-gosudarstva-postmoderna/> Дата звернення: 8.08.2021
24. Ковальчук Т. Т. Сучасний інформаційний ринок (концептуально-пізнавальний контекст) / Т.Т. Ковальчук, І.Ю. Марко, Є.І. Марко. – К. : Знання, 2011. – 255 с.
25. Chipman J. Why Your Company Needs a Foreign Policy Multinationals must address growing geopolitical volatility. From the Magazine (September 2016). [Електронний ресурс] —Режим доступу. - <https://hbr.org/2016/09/why-your-company-needs-a-foreign-policy> Дата звернення: 8.08.2021
26. Cox, Ronald W. Corporate Power and Globalization in US Foreign Policy. Routledge, 2012. 232 p.
27. Khanna P. Francis D. These 25 Companies Are More Powerful Than Many Countries. Going stateless to maximize profits, multinational companies are vying with governments for global power. Who is winning? [Електронний ресурс] —Режим доступу. - <https://foreignpolicy.com/2016/03/15/these-25-companies-are-more-powerful-than-many-countries-multinational-corporate-wealth-power/> Дата звернення: 8.08.2021
28. Köksal, E. The impact of multinational corporations on international relations. A study of American Multinationals [Електронний ресурс] —Режим доступу. - <https://etd.lib.metu.edu.tr/upload/12608016/index.pdf> Дата звернення: 8.08.2021
29. U.S. Foreign Relations And Multinational Corporations: What's The Connection? Report To The Congress Of The United States [Електронний ресурс] — Режим доступу. - <https://www.gao.gov/assets/pad-78-58.pdf> Дата звернення: 8.08.2021
30. Wallin M. Corporate Foreign Policy and Social Responsibility States [Електронний ресурс] — Режим доступу. - <https://www.americansecurityproject.org/wp-content/uploads/2018/12/Ref-0217-Corporate-Foreign-Policy-and-Social-Responsibility.pdf> Дата звернення: 8.08.2021